

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za primašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 4. oktobra 1895.

Politiški oddelek.

Volilna reforma.

Grof Badeni je prišel na Dunaj in seboj že prinesel načrt volilne reforme, o katerem se nadeja, da bode ugajal vsem strankam. Načelo samo na sebi, na katerem hoče grof Badeni osnovati volilno reformo, ni slabo, ker je načelo občne volilne pravice, a vendar za delavce pa njegov načrt ni dosti ugodnejši, kot je bil načrt, katerega je izdelal pododsek o svojem času.

Mi vendar mislimo, da bi ne bilo umestno, ko bi opozicijske stranke onemogočile ta načrt, kajti ž njim se položi temelj za daljšo boljšo volilno reformo. Delo, katero bode storil grof Badeni, se ne bode smelo smatrati za kaj definitivnega, temveč le za nekako prehodnje stanje. Taaffejeva volilna reforma je bila za Slovane dosti ugodnejša, nego bode Badenijeva. Po Taaffejevem načrtu bili bi dobili večino v zbornici poslancev, po Badenijevem pa tega ne smemo pričakovati.

Grof Badeni hoče v sedanjih kurijah vse pustiti pri starem, potem pa osnovati jedno novo kurijo, v kateri bi se volilo 80 poslancev po občni volilni pravici. Vsi dosedanji volilci bi torej volili po dvakrat, enkrat v njih dosedanji kuriji, drugikrat pa v novi, novi volilci bi se v novi kuriji morali s prejšnjimi boriti za 80 mandatov in verjetno ni, da bi jih dosti pridobili. Vsekako bode pa novih 80 poslancev bolj demokratičnega mišljenja. Po našem mnenju bi to načelo, katerega duševni oče je grof Hohenwart, bilo dobro, ako se bi novi kuriji dalo toliko poslancev, kolikor jih imajo vse druge kurije. Ker pa v zbornici poslancev ni prostora za toliko poslancev, naj bi se pa število v sedanjih kurijah razmerno pomanjšalo. Toda kaj tacega ni pričakovati od sedanje zbornice, v kateri ne dočujejo nobena načela, temveč skrb za mandate posamičnih poslancev, kar smo se imeli že večkrat priliko prepričati.

Upajmo, da z novimi 80 poslanci pride v zbornico nekaj novega duha, in to bode pač dobro. Slaba stran Badenijeve volilne reforme bode pa ta, da se ž njo onemogoči volilna reforma po Taaffejevem načrtu, ker ne bi imelo nobenega smisla v sedanjih kurijah uvajati občne volilne pravice, ko bi bila taka pravica v novi kuriji, ker bi se s tem podrlo načelo, na katerem bode zasnovan novi volilni red. In baš zaradi tega upa grof Badeni prodrti s tem načrtom.

Seveda konservativci, liberalci in Poljaki se močno motijo, ako mislijo na ta način ohraniti svojo posest. Očividno je že propadanje teh strank. Liberalci so na Dunaji prišli že ob vso veljavo in razen notranjega mesta nimajo upati nobenega državnozbornskega mandata, pa tudi drugod se jim postojanke močno gibljejo. Po novih volitvah jih ne pride dosti več v zbor, kolikor dobe mandatov v veleposestvu in trgovskih zbornicah. Tudi je verjetno, da se levičarji razcepijo in se naprednejši elementi pridružijo drugim strankam. V Galiciji so deželnozbornske volitve pokazale, da se majo tla sedanji poljski stranki in upati je, da pride nekaj novih poslancev tudi v državni zbor, ki ne bodo več zagovarjali pravic poljske žlahte. Konservativna stranka tudi zgublja stališče in je upati, da se tudi konservativni volilci ne bodo dali več dolgo od podobnih ljudij, kot je Ebenhoch, za nos voditi in bode tudi v njih vrste zašel demokratičnejši duh. To se zlasti zgodi, ako se od njih ločijo veleposestniki, ker je pričakovati, ko ne bode več grofa Hohenwarta v zboru, ki jedini še združuje sedanji konservativni klub.

Razmere v novem državnem zboru bodo precej drugačne in upati je, da se z novimi 80 poslanci dobi ugodna večina za daljšo volilno reformo.

V katerem zmislu naj bi se ta volilna reforma vršila, se še sedaj ne more govoriti. Umestna bi bila prememba v sedanji kuriji veleposestva. Ta kurija v sedanji sestavi je povse neopravičena. Plemenitaši imajo tako svoje zastopnike v gospodski zbornici in so tako bolje zastopani kot drugi stanovi. Ta kurija naj se torej prestroji tako, da bodo v nji volili vsi posestniki, ki plaču-

jejo 100 ali pa 50 gld. davka. S tako spremembo bi se pomnožilo v državnem zboru zastopstvo kmetskega stanu. Morda bi pa bilo umestno, da se ta kurija popolnoma odpravi in za toliko poslancev pomnoži kurija, v katero bi se volilo po občni volilni pravici. Obe ti dve poti bi tudi peljali do slovanske večine v državnem zboru, druga še bolj gotovo, kakor prva. Seveda z odpravo kurije veleposestva naj bi se odvzela tudi volilna pravica trgovskim zbornicam, ki tudi ni povse opravičena in se je bila pred vsem uvedla le v prid nemških liberalcev:

Katero teh dveh potij bi kazalo nastopiti pri novi volilni reformi, to se bi dalo določiti še le po tem, kakršne bodo razmere v bodočem državnem zboru.

Mi danes le toliko rečemo, da najbrž slovenskim poslancem glede volilne reforme Badeniju ne bode kazalo delati opozicije, ker je malo upanja, da bi se sedaj ugodnejša doseči dala. Le v tem slučaju, ko bi razmere kazale, da pride Taaffe, ako pade Badeni, bi morda kazalo delati ovire, ali pa če bi to zahtevala politično taktiko, ko bi nova vlada se slovenskim zahtevam postavila popolnoma po robu. Vsekako naj si pa naši poslanci prizadevajo, da se po možnosti volilni načrt izboljša, če tudi v tem oziru ne smemo gojiti prevelic nad. Pred vsem pa moramo imeti pred očmi, da sedanja volilna reforma, se mora zmatrati le za začetek k daljšemu preustroju našega parlamentarizma

Politični pregled.

Protisemitska prijaznost do Slovanov. — V okraji Favoriten na Dunaji biva jako mnogo Čehov. Po velicij težavah so dosegli češko božjo službo. Potreba češke božje službe se je kmalu pokazala, kajti češke propovedi so jako dobro obiskane. To pa protisemitom ne ugaja in okrajni zastop tega okraja je sklenil proti češkim propovedim ugovarjati. To naj si dobro zapomnijo vsi tisti, ki od protisemitov še narodne enakopravnosti pričakujejo. Protisemitje dunajski so prav za prav nemški nacijonalc. Svoje krščanstvo kažejo samo zaradi tega, da jih duhovščina podpira pri volitvah in pa da dražijo žide. Sicer pa njih krščanstvo ne sega tako daleč. Po svojem glasilu „Deutsches Volksblatt“ so se že odločno izjavili proti verski šoli. Samo za to so, da se v šolah ločijo krščanski otroci od židovskih. Pa tudi tega ne zahtevajo iz verske gorečnosti, temveč iz nasprotja do židov. Po njih mislih žid ni pravi Nemec in se boje, da bi nemški otroci svojega pristnega nemštva kaj ne pokvarili, ko bi hodili z židovskimi otroki v jedno in isto šolo.

Volitve na Dunaji so končane. Protisemitje dobili so dvetretjinsko večino. Tudi v prvem razredu je levica zgubila 8 mandatov. Levičarji so zaradi izida dunajskih volitev močno poparjeni. Tacega poraza niso pričakovali. Sedaj je gotovo, da bode dr. Lueger voljen za dunajskega župana. Levičarji njegove izvolitve ne morejo več preprečiti. Govori se, da bodo protisemitje razsvetlili Dunaj, ko bode voljen dr. Lueger. Protisemitski časopisi pripovedujejo, da bode nov mestni zbor znižal županovo plačo s 24.000 na 12.000 gld. Plačo podžupanovo s 6000 na 4000 in plače mestnih svetnikov 3000 na 1500 gld. S tem se bode gotovo prikupila dunajskemu prebivalstvu nova večina. Za drugega podžupana mislijo voliti jednega liberalca in ravno tako tudi 6 liberalcev v mestni svet. Protisemitje nikakor ne mislijo prezirati liberalne manjšine.

Dunajsko županstvo pod jerobstvom. — Neizmerna hvala se po vladnih časopisih poje okrajnemu glavarju Friebeisu, ki tako dobro vrši svojo nalogo na Dunaji. V resnici pa okrajni glavar ni nič posebnega še storil, k večjemu, če je to kaka zasluga, da je zavlačeval volitve. Za to je pa vidno, da pravi povod tej hvali more tičati kje drugje. In tudi to ti časopisi razkrivajo. Pri dolenjeavstrijskem namestništvu se osnuje poseben oddelek za dunajske stvari in vodja temu oddelku bode Friebeis, ki postane poprej vladni svetnik. Ta oddelek bode nadzoroval občinsko upravo dunajsko. Lueger kot župan dunajski bode imel v Friebeisu nekega jeroba. Naloga Friebeisu bode delati razne sitnosti in ovire dunajskemu protisemitskemu zastopstvu. Ta seveda iz prevelike skrbi za razvoj Dunaja, kateri bi sicer neki pod protisemitskim vodstvom takoj propadel. Da dela Friebeisu ne bode manjkalo, bodo že skrbeli liberalci, ki se bodo zoper vsako malenkost pritoževali na namestništvo. Mestni zastop, oziroma županstvo bode imelo vedno neprijetnosti. Če se bode tako kaka dobra stvar zavlekla, bodo pa liberalni časopisi krivdo izvrčali na protisemite.

Grof Badeni je prišel na Dunaj in novo ministerstvo je priseglo. Kakšno stališče bode zavzelo nasproti strankam je popolnoma nejasno. Levičarji upajo, da se bode Badeni nanje mral ozirati, ker so neobhodno potrebni za večino. Kar seveda ni povsem res. Tudi brez njih vlada dobi večino, ako resno hoče. Protisemitje bodo vladi delali vse mogoče ovire, ker bi radi, da bi državni zbor se razpustil pred volilno reformo. Sedanje razmere so za protisemite jako ugodne. Peta-karji so na njih strani in ti odločujejo v mnogih krajih večino. Levičarji bi pa najrajše videli, da se volitve odlože, kolikor dolgo mogoče. Da bodo dosti izgubili, to dobro vedo. Zaradi tega pa ne bodo Badeniju delali resnih ovir, če tudi sedaj po svojih glasilih prete z opozicijo, ako se ne bode nova vlada na nje ozirala. Slovenski poslanci pa naj uravnajo svoje stališče proti vladi po tem, kakor bode se jim kazala naklonjena.

Mladočeški shod. — V nedeljo je v Pragi zboroval shod mladočeških zastopnikov. Na ta shod se je bilo sešlo nad 1300 zaupnikov. Nekaj jih je bilo prišlo tudi iz Moravske. Na shodu sta se pokazala dva toka. Poslanec Kaizl je zahteval, da se Badenijevi vladi napove takoj najodločnejšo opozicijo. Grajal je, da mladočeški listi prijenljiveje pišejo, nego so nekdanj. Večina je bila drugih mislij, dr. Herold in dr. Gregr sta naglašala, da pač ni povoda, da bi Mladočehi že sedaj popustili opozicijo, a umno bi pa ne bilo vladi napovedovati skrajne opozicije. Bolje je, če se ž njo pogajajo, ako bode hotela. Podpirajo naj jo pa še le, ako bode dala podlago za uresničenje čeških teženj. V tem smislu se je vsprejela tudi resolucija. Badeni sedaj ve, da more računati na Mladočehe, ako kaj resnega stori glede uresničenja čeških teženj, letali pa Mladočehi ne bodo za njim.

Rabinec Bloch še ni odložil svojega državnoborskega mandata in ga tudi odložiti ne misli. Njegova izvolitev je pa tako nepravilna, da se je niti Poljaki ne upajo zagovarjati, če tudi so tacih volitev že vajeni. Poljski klub mu je svetoval, naj odloži mandat, da se umazano perilo ne bode pralo v državnem zboru. Ko Bloch neče izpolniti te želje, je klub v največji zadregi. Ljubo mu sploh ni, da se o galiških volitvah v državnem zboru govori. Pustiti Blocha ne more tako na cedilu, ker so zlasti pri zadnjih volitvah rabinci in drugi židje v Galiciji porabili ves svoj vpliv za kandidate poljskega volilnega odbora. Židje bi utegnili potem kedaj jih pustiti na cedilu in to bi stalo mnogo mandatov. Židje v Galiciji kar komandirajo pri njih zadolžene kmete k volitvi. Bloch je voljen z velikimi nepostavnostmi. Posebno ga je volilo veliko židov, o katerih se je dokazalo, da nimajo volilne pravice, ker so bili kaznovani zaradi tatvine in goljufije. Volilo se je tudi za mrtve. Skoro ni misliti, da bi tako volitev mogel odobriti drž. zbor.

Gališke volitve. — V Galiciji je kmetska stranka dosegla pri volitvi za deželni zbor lepe vspehe. Pridobila je